

Dub.
III. 624.245
02142

A. ZACHARSKI

OKRĘGOWA JAJCZARNIA SPÓŁDZIELCZA

(Odbitka z N-ru 4 i 5 „Poradnika Mleczarskiego i Jajczarskiego”)

WARSZAWA 1939

NAKŁADEM ZWIĄZKU SPÓŁDZIELNI ROLN. I ZAROB.-GOSP. R. P.

Okręgowa jajczarnia i jej zadania.

Jajczarnią nazywamy dział zbytu jaj w okręgowej mleczarni spółdzielczej, w spółdzielni rolniczo-handlowej itp.

Organizowanie zbytu jaj podejmuje ta spośród spółdzielni, która:

- a) posiada odpowiednie podstawy organizacyjne, jest finansowo silna i wykazuje dobrą gospodarkę w dotychczasowej swojej działalności,
- b) statutowo obejmuje większy rejon (powiat albo kilkanaście gmin),
- c) ma siedzibę w miejscowości w której skupia się ruch społeczno - gospodarczy,
- d) ma na miejscu, bądź też w bliskim sąsiedztwie pocztę, stację kolejową, stację samochodów towarowych, albo własny samochód towarowy,
- e) posiada zarząd wykazujący właściwe zrozumienie znaczenia zbytu jaj, opartego na zasadach spółdzielczych,
- f) działalnością swoją obejmuje teren wyróżniający się dobrymi warunkami odnośnie produkcji jaj.

W takim, bądź innym rejonie może działać jedna okręgowa jajczarnia, mająca zapewnione poparcie ze strony wszystkich miejscowych organizacji rolniczych, a wszystkie, znajdujące się na danym terenie gospodarstwa wiejskie, przy zbycie jaj korzystać powinny z jej usług, bądź bezpośrednio, bądź pośrednio t. j. z usług zrzeszeń, odstawiających jaja do jajczarni.

Okręgowa jajczarnia otrzymuje jaja:

- a) wprost od producentów z wiosek, położonych w bliskim sąsiedztwie miejscowości, w której ma siedzibę jajczarnia,
- b) z własnych filii i specjalnych własnych punktów zbiórki jaj oraz ze spółdzielni wiejskich i zrzeszeń rolniczych jak Koła Gospodyń, Kółka Rolnicze itp. z tych wsi, w których spółdzielnia prowadząca jajczarnię nie posiada filii.

Wiejskie spółdzielnie i zrzeszenia, trudniące się zbieraniem jaj, przystępują w charakterze członka do tej spółdzielni, która prowadzi okręgową jajczarnię, jako rejonową hurtownię jaj, przyjmuje ona jaja dostarczone do niej, a następnie po odpowiednim przygotowaniu ich do sprzedaży, odsyła bądź wprost do Związku, bądź do innych miejsc wskazanych przez Związek.

Okręgowa jajczarnia, stanowiąc oparcie dla ogniw zbiórki, ma zapewnić odbiór każdej ilości

jaj, a ponadto komunikować tym ogniom ceny orientacyjne, franco magazyn okręgowej jajczarni, szkolić praktycznie zbieraczy jaj, ułatwiać ogniom zbiórki zaopatrywanie się w przybory niezbędne do prowadzenia zbiórki, a w razie potrzeby i w materiały opakunkowe. W ogóle powinna ona być fachowym doradcą dla zbierających.

Uruchomienie

Po zaopiniowaniu przez Okręgowy Związek Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych, że spółdzielnia, projektująca uruchomienie okręgowej jajczarni posiada ku temu odpowiednie warunki, należy:

- 1) Zaangażować osobnego pracownika tzw. jajczarza, który pod kierunkiem i kontrolą zarządu danej spółdzielni będzie prowadził jajczarnię, mając w miarę potrzeby przydzieloną odpowiednią ilość sił pomocniczych. Kandydata, obeznanego zarówno z techniczną, jak i z handlową stroną organizacji zbytu jaj bądź wskaże Okręgowy Związek, albo też jednego spośród już zatrudnionych w spółdzielni pracowników wysła się na praktykę do dobrze prowadzonej jajczarni.

- 2) Zapewnić jajczarni pomieszczenie o wymiarach dostosowanych do ilości jaj na jakie przeciętnie obliczona jest tygodniowa dostawa z ogniw zbiórki. Przy dostawach obliczonych na 7 tys. kg. jaj (t.j. około 2 tys. kop) ogólne wymiary powierzchni podłogi pomieszczenia jajczarni powinny wynosić około 50 m², z czego na odbieralnię jaj przypada 20 m² oraz na sortownię i pakownię 30 m². W odbieralni wydziela się koło 10 m² na urządzenie „ciemni” przeznaczonej do badania jaj.

Na przechowanie materiałów opakunkowych tj. desek na skrzynie, słomy lub wełny itp. przeznaczają się bądź strych budynku, w którym mieścić się ma jajczarnia, albo osobną szopę, mogącą pomieścić co najmniej taką ilość materiałów opakunkowych, jaka jest niezbędna na jednomiesięczne potrzeby.

Pomieszczenia, przeznaczone dla jajczarni muszą być suche i chłodne, przy czym zarówno odbieralnia, jak i sortownia powinny być zaopatrzone w okna zapewniające duże oświetlenie dzienne i w wietrzniki, oraz w piec do umiarkowanego ogrzewania zimową porą, jeżeli jajczarnia w tym czasie będzie czynna.

dn. 193... r. podpis

e) Okręgowe spółdzielnie mleczarskie należność za przyjęte jaja wypłacają w gotówce, natomiast spółdzielnie rolniczo-handlowe wypłacają należność bądź w gotówce, bądź towarami, o ile dane ogniwo zakupuje taki czy inny towar.

f) Jeżeli zbadanie i segregowanie jaj, dostarczonych przez ogniwa zbiórki nie może być przeprowadzone w dniu dostawy, bądź też jeżeli odbiór jaj przeprowadza się na zasadach komisowych, wówczas okręgowa jajczarnia na przyjęty towar wydaje zaliczkę w ustalonej na dany dzień wysokości a dopłatę stanowiącą różnicę między wydaną zaliczką a przypadającą należnością, uskutecznia po przeprowadzeniu obliczenia, bądź przy następnej dostawie, albo za umówione z dostawcami okresy dostawy np. co 10 dni.

3. Przy odbiorze jaj należy ogniwa zbiórki (dostawców) jaj poinformować o wysokości ustalonej przez okręgową jajczarnię orientacyjnej wypłaty na poszczególne gatunki jaj franco magazyn okr. jajczarni.

Sortowanie i pakowanie jaj

1. Właściwe przygotowanie towaru dla sprzedaży t.j. segregowanie i pakowanie należy do zadań okręgowej jajczarni.

Jaja, wysyłane do Związku bądź według jego dyspozycji, powinny być posortowane i opakowane tak, ażeby nadawały się do sprzedaży po nadejściu „od ręki” tj. wraz z opakowaniem, na podstawie znaków, umieszczonych na skrzyniach, a określających wagę i gatunek jaj.

Tego rodzaju sposób rynkowego przygotowania jaj usuwa potrzebę przepakowania, oraz dodatkowego sortowania towaru w Związku, a tym samym zmniejsza zarówno kłopoty, jak i koszty. Innymi słowy potania i przyspiesza samą sprzedaż, jeśli chodzi o rynek krajowy, a w razie przeznaczenia towaru na eksport upraszcza procesy związane z przygotowaniem towaru odpowiednio do wymagań rynku odbiorczego.

2. W sprzedaży na rynku krajowym jaj, pochodzących z jajczarni spółdzielczych wchodzi w rachubę jako zasadnicze następujące gatunki jaj świeżych:

a) jaja świeże pierwszego gatunku tzw. wyborowe,

b) jaja drugiego gatunku odnośnie świeżości,

c) jaja brudne, i jako **uboczny gatunek**, jaja ze skorupką uszkodzoną tzw. „tłuczki”. Takie jaja podobnie, jak i z plamami w treści, oraz bardzo wyschnięte sprzedaje się na miejscu.

Cechy, na podstawie których przy badaniu pod światło ocenia się jaja przy segregowaniu i zaliczaniu do zasadniczych handlowych gatunków jaj świeżych to jest nie poddawanych

żadnym zabiegom konserwacyjnym, podane są poniżej.

Gatunek jaj	Poszczególne części jaja i ich cechy			
	skorupka	komora powietrzna	białko	żółtko
Pierwszy t. zw. wyborowe oznaczony na skrzyni literą W	cała, czysta, jasna albo połyskująca niemyta	nie głębsza niż 6 milimetr. i nie ruchoma	przejrzyste i zwarte, bez zmętnienia i plam	przejrzyste t. zw. niewidoczne, bądź zaledwie odróżniające się od białka, a przy poruszaniu jajem pozostające w położeniu normalnym bez plam i jakichkolwiek oznak rozwoju zarodka
Drugi oznaczony na skrzyni literą S	cała, czysta niemyta	o głębokości od 7 do 12 milimetrów (jeżeli komora jest głębsza oznacza, to, że jaja są bardzo wyschnięte)	bez plam, smug i śladów krwi	może być lekko widoczne i przy poruszaniu swobodnie odchylające się
Brudne oznaczony literą B	z brudem nałożonym na części, albo z brudem gładkim na większej części skorupki	odpowiednio do głębokości komory określa się świeżość jaj brudnych	zdrowe bez plam	zdrowe bez plam
Tłuczki oznaczony literą P	popękana	różnej głębokości	zdrowe bez plam	zdrowe bez plam

3. Każdy gatunek pakuje się w oddzielne skrzynie, przy czym, przy pakowaniu pierwszego gatunku jaja bardzo małe, ważące poniżej 45 gram sztuka, wybierać i pakować osobno jako „małe”.

W pewnych wypadkach może być zalecane takie pakowanie, ażeby zachowana była odpowiednia waga netto określonej ilości jaj, np. waga netto 720 szt. 37 kg.

Na każdej skrzyni określa się zarówno ilość, jak i gatunek oraz wagę netto jaj zapakowanych. Określanie wagi netto stanowi warunek niezbędny przy sprzedaży towaru na podstawie wagi.

Jeżeli waga netto nie jest określona, wówczas przed sprzedaniem jaj, konieczne jest ich przepakowywanie i ważenie. Na miejscu w jaj

czarni prace związane zarówno z właściwym badaniem i segregowaniem na odpowiednie gatunki można wykonać taniej, aniżeli w dużych miastach, gdzie koszty robocizny są o wiele wyższe, — przy czym w jajczarniach w terenie należy właśnie dać zatrudnienie miejscowej ludności.

4. Do wysyłki jaj, przeznaczonych do sprzedaży w kraju, najpraktyczniejszymi są **skrzynie tzw. krótkie połówki**, mieszczące w sobie 720 sztuk t.j. 12 kóp jaj o odpowiedniej wadze netto.

Materiały, używane do opakowania t.j. deski, słoma, bądź wełna drzewna, mają być zdrowe, czyste, suche i wolne od zapachów, przy czym słoma, bądź wełna nie powinny zawierać kurzu i paprochów.

Skrzynie do jaj należy sporządzać odpowiednio do pory roku, a mianowicie do przewozu w zimie skrzynki zbijać szczelnie, a wewnątrz wykładać papierem pakunkowym, natomiast na przewóz do odbiorcy w pozostałych porach roku przy zbijaniu skrzyń między podłużnymi deskami pozostawiać szpary do pół centymetra szerokości celem ułatwienia przewiewu powietrza.

Wyściełanie skrzyni papierem przy przewozie zimową porą stosuje się w celu ochrony jaj od mrozu.

Układanie jaj w skrzyniach przeprowadzać starannie, dając taką ilość, na jaką dany typ skrzyni jest obliczony, a zatem w skrzyni 12-kopowej nie powinno być ani mniej ani też więcej nawet o jedną sztukę.

5. Po zapakowaniu jaj i przybiciu wierzchu skrzyni, określić wagę brutto t.j. wagę jaj i opakowania, a następnie na jednym z krótkich boków skrzyni umieścić znaki, a mianowicie kolejny numer przesyłki, wysyłanej do Związku w danym roku z jajczarni, a pod nim kolejny numer skrzyni w przesyłce, wreszcie numer kontrolny jajczarni, wyznaczony przez Związek, dalej znak, określający jakość, oraz wagę netto jaj w skrzyni.

Znaki powyżej wyszczególnione rozmieszcza się w sposób uwidoczniony poniżej:

12/30	50/W
Netto 37 kg.	

Umieszczone z lewej strony liczby oznaczają: górna t.j. 12 kolejną liczbę przesyłki, dolna t.j. 30 kolejną liczbę skrzyni, liczba z prawej strony t.j. 50 oznacza nr jajczarni, okr. mlecz. spółdz., bądź spółdz. roln.-handl., a litera „W” oznacza gatunek jaj. Liczba 37 kg. oznacza wagę netto towaru w skrzyni.

Na skrzyniach z jajami gatunku handlowego	umieszcza się znak
I gat. (wyborowe)	W
II „	S
Brudne	B
Małe	M
Popękane (tłuczki)	P

Specyfikacja jaj.

Przy odstawie jaj do Związku, bądź do wskazanego przez Związek odbiorcy, równocześnie z odstawa, posyła się specyfikację wysłanych jaj w której podaje się kolejną liczbę przesyłki, numery skrzyń, ilość i wagę oraz znak, określający gatunek jaj.

Po otrzymaniu towaru odbiorca ma możność na podstawie specyfikacji sprzedawcą poszczególnych skrzyni, przy czym o ile odbiorcy jaj stwierdziliby takie czy inne uchybienia, niezgodne ze znakami na skrzyni, wówczas, rzecz jasna, odpowiedzialność spada na jajczarnię.

Staranne segregowanie i pakowanie stanowi dowód, że w danej jajczarni zatrudnieni są odpowiedni fachowcy.

Wzór specyfikacji (skrótowy).

Nr. kolejny skrzyni	Ilość	W a g a		Gatunek jaj
		Brutto	Netto	
R a z e m				
(pieczętka firmowa)				
data		podpis		

Kalkulacja wypłat za jaja.

Jaja są tym produktem, który bez względu na formę zbytu, producenci najchętniej sprze-

dają za gotówkę, albo w drodze wymiany na towar i z tej racji należy rozważyć dokładnie, jaki system rozliczania się z dostawcami zastosować, ażeby móc zapewnić sobie dostawy w dużych ilościach.

Poniżej podane są sposoby rozliczania się okręgowej jajczarni z dostawcami a mianowicie:

Pierwszy sposób — polega na wydawaniu na przyjęte jaja zaliczek w wysokości ustalonej przez zarząd spółdzielni na poszczególne gatunki, a ostateczne rozliczenie następuje przy najbliższym odbiorze, albo za umówione z dostawcami okresy czasu np. co 10 dni.

Drugi sposób polega na wypłatach całkowitej należności zaraz po przyjęciu jaj, przy czym ceny różniczkują się zależnie od gatunku.

Zarówno przy pierwszym, jak i przy drugim sposobie zapłaty, rozliczenia z ogniwami zbiórki przeprowadza się według wzoru obliczenia podanego w rozdziale: odbiór jaj.

Bez względu na zastosowany system zapłaty spółdzielnia prowadząca okręgową jajczarnię powinna zapewnić sobie informacje o cenach jaj.

Związek i jego oddziały oraz składy tym spółdzielniom mleczarskim i rolniczo handlowym, które dostarczają im jaja, udziela informacji o zanotowanych przez siebie przypuszczalnych wypłatach za 1 kg. tych gatunków które wchodzi w rachubę przy dostawach franco magazyn odbiorczy Związku.

W komunikowanych przez Związek notowaniach mieszczą się wszelkie koszty okręgowej jajczarni.

Okręgowa jajczarnia, ustalając zapłaty za jaja franco jej magazyn, od wypłat zanotowanych przez Związek odlicza obliczone w stosunku do 1 kg. netto średnie koszty przypadające z tytułu komornego, opału i światła, amortyzacji urządzeń jajczarni, wynagrodzeń pracowników, świadczeń społecznych, podatków, opłat na rzecz okr. związku rew., procentów od środków obrotowych, udziału jaj w ogólnych kosztach administracyjnych spółdzielni, zużytych materiałów na opakowanie, opłat za przewóz

a) Przykład obliczenia cen zakupu jaj w okręgowej jajczarni.

	w stosunku do 1 kg jaj		
	I gat. zł	II gat. zł	brudnych i starsz. zł
Przy wypłacie dla okr. jajczarni franco magazyn Związku	1.50	1.40	1.25
Przy średnich kosztach okr. jajczarni	0.12	0.12	0.12
Pozostaje do wypłaty dla ogniw zbiórki	1.38	1.28	1.13

i innych. — Pozostała suma stanowi zapłatę dla dostawców albo służy za podstawę do ustalania zaliczek, wypłacanych ogniwom zbiórki za dostarczony przez nie towar.

Ogniwa zbiórki od wypłat otrzymanych, względnie od zakomunikowanych im przez okręgową jajczarnię cen na poszczególne gatunki jaj, odliczają swoje koszty, a powstała suma stanowi wypłatę t.j. cenę dla producentów za dostarczone w danym czasie jaja do ogniw zbiórki.

b) Przykład obliczenia cen zakupu w ogniwach zbiórki.

	w stosunku do 1 kg jaj		
	I gat. zł	II gat. zł	brudnych i starsz. zł
Przy wypłacie dla ogniw zbiórki, franco magazyn okr. jajczarni	1.38	1.28	1.13
Przy kosztach ogniw zbiórki	0.04	0.04	0.04
Pozostaje do wypłaty dla producenta jaj	1.34	1.24	1.09

Komunikowane okręgowym jajczarniom notowania (listownie, telegraficznie i telefonicznie), miarodajne są do najbliższej zmiany jednakże traktowane są jako orientacyjne, tzn. że w wypadku wyższej cen jaj na rynku po nadejściu przesyłki ostateczna wypłata może wypaść wyższa i odwrotnie w razie niższej, wypłata odpowiednio do spadku cen może być niższa od zanotowanej.

Okręgowa jajczarnia starać się powinna zebrany towar odsyłać jak najczęściej do miejsca wskazanego jej przez Związek.

W omawianych przykładach średnie obciążenia kosztami zarówno w okręgowej jajczarni jak i w ogniwach zbiórki są orientacyjne, obciążenia te w każdej okręgowej jajczarni należy skalkulować na podstawie dokładnie przeprowadzonego zestawienia całorocznych wydatków, uwarunkowanych przewidywanymi dostawami jaj w ciągu roku.

W razie osiągnięcia nadwyżek ze sprzedaży jaj ponad skuteczną zapłatę okr. jajczarnia stałym dostawcom w końcu roku daje dopłaty.

Przy przyjmowaniu jaj do sprzedaży komisowej zapłata odbywa się po ich sprzedaniu. W tym wypadku do ceny uzyskanej ze sprzedaży, dolicza się wartość remanentu jaj z okresu za który przeprowadza się kalkulację wypłaty, następnie odlicza się rzeczywiste koszty jajczarni, a pozostałą sumę dzieli się przez ilość przypadających kilogramów jaj, otrzymując cenę 1 kg., która podzielona przez 100 daje zapłatę za 1 dekagram.

Przykładowy budżet okręgowej jajczarni.

Ze względu na sezonowy charakter produkcji jaj, a tym samym i na nierównomierne dostawy, przy kalkulacji cen zakupu, t.j. wypłat od ręki za przyjmowany towar, koszty w stosunku do 1 kg. jaj przyjmuje się w jednakowej wysokości, zarówno w tych miesiącach, gdy dostawy są duże, jak i w tych gdy są one mniejsze, w ten sposób osiągnięte nadwyżki z okresu dużej dostawy pozostają na wyrównanie wydatków przy zmniejszonych dostawach.

Wysokość przeciętnych kosztów w stosunku do 1 kg. jaj oblicza się na podstawie preliminowanej całorocznej dostawy. Poniżej podane jest przykładowe zestawienie wydatków i dochodów jajczarni przy przewidywanej dostawie 100.000 kilogramów tj. około 33.000 kop jaj (przypuszczalna cena sprzedaży zł 110.000).

Rachunkowość związaną z działem jaj, zarówno okręg. mleczarnie spółdzielcze jak i spółdz. roln.-handlowe prowadzą zgodnie z wymaganiami Zw. Spółdz. Roln. i Zarob. Gosp. posługując się książkami, opracowanymi przez ten Związek.

Wyszczególnienie	Wydatki		Dochody
	razem	w stos. do 1 kg.	zł.
	zł.	gr.	
Z potrąceń od osiągniętych cen po 12 gr. od 1 kg.	—	—	12000
Komorne, opał, światło	200	0,2	
Amortyzacja urządzeń jajczarni	30	0,03	
Wynagrodzenie jajczarza i dniówkowych pracowników	2200	2,2	
Świadczenia społeczne	214	0,21	
Podatki od 50% obrotu z nieczłonkami	660	0,66	
Opłaty do Okr. Związku	550	0,55	
Procenty	400	0,4	
Inne wydatki, porto, frachty, telefony, depesze i tp.	320	0,32	
Udział w ogólnych kosztach Spółdz.	1100	1,1	
Materiały opakunkowe	2400	2,4	
Koszty sprzedaży jaj tj. przewóz i td.	3500	3,5	
Razem	11574		12000
Średnio	—	11,57	
Nadwyżka	426	0,43	
Ogółem	12000	12,—	12000